

РОЗДІЛ 1 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 376.1:373.2:37.036:7

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.1>

Ірина ГРЕЧИШКІНА

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри розвитку дитини раннього і дошкільного віку, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, Україна, 36003

ORCID: orcid.org/0000-0002-3669-0731

Ірина МАКАРЕНКО

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри спеціальної освіти, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, Україна, 36003

ORCID: orcid.org/0000-0002-8187-5217

Бібліографічний опис статті: Гречишкіна, І., Макаренко, І. (2025). Створення інклюзивного художньо-освітнього середовища у ЗДО: дидактичний підхід. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 3–8, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.1>

СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ХУДОЖНЬО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗДО: ДИДАКТИЧНИЙ ПІДХІД

Мета роботи: Теоретично обґрунтувати дидактичний підхід до створення інклюзивного художньо-освітнього середовища в закладах дошкільної освіти, що забезпечує рівні можливості для всебічного розвитку творчих здібностей, самовираження і емоційної адаптації дітей з особливими освітніми потребами, враховуючи їхні психофізичні особливості.

Методологія: У дослідженні застосовано комплексний аналіз наукової літератури, зокрема теоретико-методологічних підходів: системного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого та діяльнісного. Проведено огляд сучасних педагогічних практик організації інклюзивного освітнього середовища в дошкільних закладах, а також психолого-педагогічних засад адаптації художньо-естетичного розвитку дітей з різними типами порушень. Особлива увага приділена аналізу досліджень у сфері нейропсихології, що підтверджують вплив мистецької діяльності на розвиток дітей з особливими потребами.

Наукова новизна: Вперше комплексно обґрунтовано дидактичний підхід до створення інклюзивного художньо-освітнього середовища в ЗДО, що враховує індивідуальні освітні потреби дітей з порушеннями розвитку. Визначено ключові характеристики такого середовища, які забезпечують рівноправну участь усіх дітей у мистецькій діяльності, зокрема адаптацію матеріалів і методик, а також інтеграцію міждисциплінарної співпраці педагогів, фахівців і батьків. Запропоновано рекомендації щодо організації безпечного, комфортного і стимулюючого простору, що сприяє розвитку творчих здібностей, соціалізації та емоційній стабільності.

Висновки: Створення інклюзивного художньо-освітнього середовища в закладах дошкільної освіти є важливою умовою забезпечення рівних можливостей для розвитку дітей з різними психофізичними особливостями. Це середовище підтримує не лише творчий потенціал і індивідуальне самовираження, а й сприяє формуванню толерантного ставлення, співпраці та взаємодопомоги серед дітей. Успішна реалізація інклюзії потребує комплексного підходу, адаптації матеріально-технічної бази, активної взаємодії між педагогами, батьками і фахівцями, а також постійного професійного розвитку педагогів. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку та апробацію конкретних дидактичних моделей, а також на вивчення ефективності міждисциплінарної взаємодії в інклюзивних закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: інклюзія, середовище, інклюзивне середовище, дидактика, дитина, заклад дошкільної освіти, виховання.

Iryna HRECHISHKINA

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Early and Preschool Childhood Development, Luhansk Taras Shevchenko National University, Ivana Banka str., 3, Poltava, Ukraine, 36003
ORCID: 0000-0002-3669-0731

Iryna MAKARENKO

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Special Education, Luhansk Taras Shevchenko National University, Ivana Banka str., 3, Poltava, Ukraine, 36003
ORCID: 0000-0002-8187-5217

To cite this article: Hrechyshkina, I., Makarenko, I. (2025). Stvorennya inklyuzyvnoho khudozhn'o-osvitn'oho seredovyscha u ZDO: dydaktychnyy pidkhid [Creating an inclusive artistic and educational environment in early childhood education institutions: a didactic approach]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 3–8, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.1>

CREATING AN INCLUSIVE ARTISTIC AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION INSTITUTIONS: A DIDACTIC APPROACH

Purpose: To theoretically substantiate a didactic approach to creating an inclusive artistic-educational environment in preschool institutions that ensures equal opportunities for the comprehensive development of creative abilities, self-expression, and emotional adaptation of children with special educational needs, taking into account their psychophysical characteristics.

Methodology: The study employs a comprehensive analysis of scientific literature, particularly theoretical and methodological approaches including systemic, competency-based, personality-oriented, and activity-based frameworks. A review of current pedagogical practices for organizing inclusive educational environments in preschools was conducted, along with an examination of psychological and pedagogical principles for adapting artistic and aesthetic development for children with various types of disabilities. Special attention was given to research in neuropsychology confirming the impact of artistic activities on the development of children with special needs.

Scientific Novelty: For the first time, a didactic approach to creating an inclusive artistic-educational environment in preschool institutions is comprehensively substantiated, considering the individual educational needs of children with developmental disorders. Key characteristics of such an environment are identified, which ensure equal participation of all children in artistic activities, including adaptation of materials and methods, as well as integration of interdisciplinary collaboration among educators, specialists, and parents. Recommendations are proposed for organizing a safe, comfortable, and stimulating space that promotes the development of creative abilities, socialization, and emotional stability.

Conclusions: The creation of an inclusive artistic-educational environment in preschool institutions is a crucial condition for ensuring equal opportunities for the development of children with various psychophysical characteristics. Such an environment supports not only creative potential and individual self-expression but also fosters the formation of tolerant attitudes, cooperation, and mutual assistance among children. Successful implementation of inclusion requires a comprehensive approach, adaptation of material and technical resources, active collaboration between educators, parents, and specialists, as well as continuous professional development of educators. Further research should focus on the development and testing of specific didactic models, as well as studying the effectiveness of interdisciplinary cooperation in inclusive preschool settings.

Key words: inclusion, environment, inclusive environment, didactics, child, preschool institution, education.

Постановка проблеми. У сучасних умовах модернізації освіти особливої уваги набуває питання створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти, яке забезпечувало б рівні можливості для всебічного розвитку всіх дітей, незалежно від їхніх психофізичних особливостей. Інклюзивне навчання потребує оновлення підходів до організації освітнього процесу, зокрема в напрямі художньо-естетичного розвитку, який відіграє ключову роль у становленні емоційної сфери, креативності, соціальної адаптації та особистісного самовираження дитини.

Однак на практиці організація художньо-освітнього середовища у ЗДО часто не враховує специфічних освітніх потреб дітей з порушеннями розвитку. Спостерігається нестача дидактичних матеріалів, адаптованих методик і середовищних рішень, які б сприяли активному залученню таких дітей до мистецької діяльності. Водночас наявні підходи до інклюзивної художньої освіти є фрагментарними й недостатньо обґрунтованими у педагогічній практиці.

Незважаючи на актуальність інклюзивної освіти, у практиці ЗДО спостерігається недо-

статня адаптація художньо-освітнього середовища до потреб дітей з особливими освітніми потребами, що ускладнює їхню повноцінну участь у мистецькій діяльності.

Запровадження інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами раннього та дошкільного віку передбачає організацію комфортного освітнього простору, який відповідав би індивідуальним потребам і потенціалу кожної дитини. Такий простір має забезпечувати умови для здобуття освіти згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти, надання корекційно-розвиткових послуг, спрямованих на подолання порушень психофізичного розвитку, а також сприяти ранній соціалізації дитини.

Дослідження сучасних нейропсихологів свідчать, що мистецька діяльність сприяє розвитку нейропластичності мозку, поліпшенню емоційної регуляції та соціальних навичок у дітей з особливими потребами (Іваненко, 2021).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема створення інклюзивного художньо-освітнього середовища в закладах дошкільної освіти потребує глибокого теоретико-методологічного осмислення, оскільки охоплює комплекс педагогічних, психологічних, соціокультурних і дидактичних аспектів. У науковій літературі розглядаються різні підходи до організації інклюзивного середовища, що свідчить про актуальність і багатогранність досліджуваної теми.

Особливості системного підходу як складної, соціальної, динамічної, самоорганізованої системи обґрунтували В. Афанасьєв, В. Загвязинський, І. Зязюн, О. Савченко, С. Сисоєва. Специфіку компетентнісного підходу, що визначається новою концепцією освіти, розглядали у своїх працях Н. Бібік, В. Буряк, І. Малафійчук, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, Л. Сохань, В. Якупін, Т. Левченко. Цінними для нашого дослідження є погляди щодо особистісно-орієнтованого підходу І. Бежа, Н. Гавриш, К. Крутий, Т. Кобзар та інших. Характерні риси діяльнісного підходу теоретично обґрунтували Г. Балл, В. Семиченко, Л. Артемова, О. Кононко, Л. Шульга та інші. Також вагомий внесок у розвиток інклюзивної освіти зробили Ю. Рібцун, Н. Софій, О. ТОВАЖНЯНЬСЬКА, Н. Дічек, Т. Засєкіна, К. Крутий, І. Жилєнко, Л. Шипіло, які розкривають питання педагогічної підтримки

дітей з особливими освітніми потребами та підготовки фахівців до інклюзивної практики в дошкільній.

Мета статті є теоретичне обґрунтування дидактичного підходу до створення інклюзивного художньо-освітнього середовища в закладах дошкільної освіти для забезпечення рівних можливостей розвитку всіх дітей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до вивчення ключових аспектів створення інклюзивного художньо-освітнього середовища, слід зосередитися на визначенні поняття «освітнє середовище» та проаналізувати основні аспекти його потенціалу для розвитку особистості.

Інклюзивне художньо-освітнє середовище у закладах дошкільної освіти являє собою організований простір, який створений з урахуванням потреб усіх дітей, зокрема тих, що мають особливі освітні потреби. Воно забезпечує рівні можливості для творчого розвитку, самовираження та естетичного виховання через різноманітні види мистецької діяльності.

Таке середовище характеризується адаптацією матеріалів і методик до індивідуальних можливостей дітей, сприяє розвитку їх творчих здібностей, підтримує різноманітність і забезпечує комфортні умови для участі кожної дитини в художньо-освітньому процесі. Серед ефективних дидактичних засобів для інклюзивної художньої освіти варто виділити тактильні матеріали, інструменти для розвитку дрібної моторики, адаптовані музичні інструменти та інтерактивні цифрові ресурси, що враховують особливості сприйняття дітей з різними типами порушень (Петренко, 2023).

Важливою складовою є тісна співпраця педагогів, батьків і фахівців, що забезпечує комплексний підхід до навчання та розвитку.

Важливим фактором успішної інклюзії є активна участь батьків у освітньому процесі, що забезпечує підтримку дитини в домашніх умовах та сприяє формуванню спільнотної підтримки. Співпраця з місцевою громадою дозволяє залучати додаткові ресурси і формувати толерантне ставлення до дітей з особливими потребами (Ковальчук, 2022).

Вислів «середовище – це третій педагог» підкреслює, що саме організація простору визначає норми поведінки та комунікації. Освітнє середовище має бути безпечним і доброзич-

ливим, сприяти формуванню взаємоповаги та створювати відчуття приналежності до спільноти (Низьковська, 2018).

Поняття «освітнє середовище» трактують по різному, зокрема: сукупність матеріально-технічних, соціальних і психолого-педагогічних умов, що забезпечують ефективний освітнього процесу (Сухомлинський В.); простір взаємодії, де формується особистість, її інтелектуальний і моральний розвиток (Куценко Л.); система соціальних відносин, норм і цінностей, які визначають взаємодію між учасниками навчального процесу (Лютенко О.); комплекс технічних засобів і цифрових ресурсів, що підтримують освітній процес (Грешинський В.); цілісна система, яка об'єднує фізичний простір, соціальні взаємодії, педагогічні технології і емоційно-психологічний клімат (Зязюн І.).

Узагальнюючи наукові підходи до визначення поняття «освітнє середовище», слід зазначити, що більшість педагогічних дослідників розглядають його як сукупність природних, соціальних та матеріальних факторів, які безпосередньо або опосередковано впливають на розвиток особистості дитини.

Головне, середовище має стати для дитини розвивальним, тобто сприятливим для особистісного зростання у різні видах діяльності: фізичній, пізнавально-інтелектуальній, соціально-моральній, комунікативно-мовленнєвій, художньо-естетичній, предметно-практичній та інших сферах дитячої життєдіяльності.

На думку А. Колупаєвої, яку цілком можна вважати обґрунтованою, інклюзивна освіта полягає у створенні такого освітнього середовища, яке враховує потреби й можливості кожної дитини, незалежно від її психофізичних особливостей (Колупаєва, 2012).

Інклюзивне освітнє середовище – комплекс умов, методів і засобів, що сприяють спільному навчанню, вихованню та розвитку учнів, враховуючи їхні потреби та можливості (Потапук, 2024).

І. Малишевська розглядає це поняття як своєрідну технологію інклюзивного навчання, основним завданням якої є досягнення кінцевого результату – успішної соціалізації дітей та молоді з особливими освітніми потребами (Малишевська, 2016).

Т. Єжова наголошує, що освітнє середовище є простором, який забезпечує умови для актив-

ної взаємодії, спілкування та розвитку дітей з урахуванням їхніх особистісних потреб і можливостей (Єжова, 2012).

Аналіз наукових джерел свідчить, що поняття «інклюзивне освітнє середовище» трактується як система ціннісних підходів до навчання, виховання та особистісного розвитку дітей. Воно охоплює сукупність ресурсів, включаючи засоби, а також внутрішні й зовнішні умови життєдіяльності в закладах дошкільної освіти, і передбачає орієнтацію на реалізацію індивідуальних освітніх стратегій кожної дитини.

О. Ковшар визначає ключові характеристики інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти, серед яких:

- ціннісне ставлення ЗДО до забезпечення організації інклюзивного навчання, виховання та особистісного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, їх життєдіяльності;
- сприятливий психологічний та емоційний клімат в закладі дошкільної освіти;
- організація партнерської взаємодія з батьками вихованців;
- створення педагогічних умов для спільної взаємодії дітей, а також надання один одному допомоги в досягненні позитивного результату;
- урахуванням можливостей кожної дитини при розробці індивідуальних програм;
- забезпечення психолого-педагогічного супроводу та індивідуальної освітньої траєкторії дитини з особливими потребами (Ковшар, 2019).

За словами Л. Балли, створення інклюзивного освітнього середовища залежить від кількох важливих чинників: ефективного розподілу обов'язків між вихователями та батьками дітей з особливими потребами; дотримання принципів варіативності та диференціації; врахування прав, обов'язків і інтересів вихованців; а також забезпечення цілісності освітнього середовища, яке ґрунтується на співпраці всіх учасників освітнього процесу (Балл, 2021).

Важливо також зазначити, що створення інклюзивного середовища вимагає активного залучення педагогів до постійного професійного розвитку, підвищення їхньої компетентності щодо роботи з дітьми з різними освітніми потребами. Впровадження міждисциплінарних команд, що включають психологів, логопедів, дефектологів та соціальних працівників, суттєво підвищує якість надання освітніх послуг і підтримки таких дітей.

Крім того, важливим аспектом є адаптація матеріально-технічної бази ЗДО: забезпечення доступності приміщень, використання спеціального обладнання та дидактичних засобів, що відповідають індивідуальним потребам дітей. Такий підхід сприяє формуванню комфортного і без бар'єрного освітнього простору, що позитивно впливає на розвиток і соціалізацію дітей з особливими потребами.

Приклади практичного впровадження інклюзивного художньо-освітнього середовища в ЗДО: адаптовані мистецькі заняття в сенсорній кімнаті. У деяких ЗДО практикується проведення занять із малювання, ліплення або аплікації в сенсорних кімнатах, де враховані світлові, тактильні та звукові потреби дітей з розладами аутистичного спектра або сенсорною гіперчутливістю. Заняття проводяться в міні-групах, із чіткою структурою, використанням піктограм і зорових підказок.

Методика «Арт-блокнот» для дітей з порушеннями мовлення. Застосовується метод індивідуального арт-блокнота, де діти щодня відображають свої емоції, враження або події за допомогою кольору, лінії та форми. Така діяльність дає змогу дитині самовиражатися без необхідності вербального мовлення, а також є ефективною формою емоційного розвантаження.

Інклюзивні театральні міні-проекти. У рамках інклюзивних груп організовуються короткі вистави з використанням масок, ляльок або тіньового театру. Ролі розподіляються з урахуванням індивідуальних можливостей дітей. Для тих, хто має труднощі з мовленням, вводяться ролі з рухами, танцем або звуками, що дозволяє кожному бути активним учасником.

Застосування інклюзивних музичних інструментів. У мистецьких куточках використовуються прості музичні інструменти (метало-

фони, маракаси, барабани з м'яким звуком), які не вимагають спеціальної підготовки. Діти з різними порушеннями можуть брати участь у ритмічних імпровізаціях, що розвиває слухову увагу, моторику та соціальні навички.

Проведення «тихих» арт-занять. У групах із дітьми з сенсорною гіперчутливістю застосовуються «тихі» заняття – без гучної музики чи яскравого світла. Використовуються м'які пастелі, природні матеріали (тканина, пісок, вода, камінці), що сприяє розвитку тактильного сприйняття та концентрації уваги.

Висновки. Таким чином, системне дотримання вищезазначених принципів створює сприятливі умови для ефективного функціонування інклюзивного художньо-освітнього середовища в закладах дошкільної освіти. Це середовище не лише підтримує розвиток творчих здібностей і індивідуальних талантів кожної дитини, а й забезпечує врахування різноманітності освітніх потреб і особливостей розвитку. Завдяки цьому забезпечується комфортна та безпечна атмосфера, яка стимулює активну участь усіх дітей у мистецько-освітньому процесі, сприяє їхній соціальній адаптації, емоційному зростанню та самовираженню. Водночас, таке середовище сприяє формуванню в дітей позитивного ставлення до співпраці, взаємодопомоги та поваги до різних індивідуальних особливостей, що є невід'ємною складовою інклюзивної освіти.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку та апробацію конкретних дидактичних моделей інклюзивного художнього навчання, а також на вивчення ефективності міждисциплінарної взаємодії у закладах дошкільної освіти. Практична імплементація рекомендацій сприятиме формуванню інклюзивної культури та розширенню можливостей для творчого самовираження кожної дитини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балла Л. Особливості організації інклюзивного освітнього середовища закладу дошкільної освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки.* 2021. Вип. 3. С. 110–115.
2. Гречишкіна І., Коваленко Т. Анімаційна діяльність у закладі дошкільної освіти: сутність і зміст. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2022. № 1. С. 147–155.
3. Єжова Т. Є. Організаційно-педагогічні умови створення толерантного освітнього середовища інклюзивної школи. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами.* 2012. № 9(11). С. 66–75.
4. Ковшар О. Створення інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу дошкільної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2019. Вип. 67. С. 122–126. Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27347>

5. Малишевська І. А. Інклюзивне освітнє середовище: генеза поняття. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2016. № 3. С. 19–26.
6. Низковська О. В. Як створити інноваційне розвивальне предметне середовище. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018. № 8. С. 12–19.
7. Колупаєва А. А. (ред.) *Основи інклюзивної освіти : навчальний посібник*. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.
8. Потапюк Л. М. *Термінологічний словник-довідник із соціальної реабілітації*. Луцьк : Відділ іміджу та промоції Луцького національного технічного університету, 2024. 107 с.
9. Hrechyshkina I. Acquaintance of preschool children with works of painting // *Scientific Journal of Polonia University*. 2023. Vol. 56, No. 1. P. 58–62.
10. Varyantsia L., Bader S., Yepikhina M., Hrechyshkina I., Shkarupa A. Formation of Tolerance and Intercultural Competence in Future Educators in a Preschool Educational Institution. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2024. Vol. 13, No. 3. P. 126–135.

REFERENCES:

1. Balla, L. (2021). Osoblyvosti orhanizatsii inkluzyvnoho osvitnoho seredovyscha zakladu doshkilnoi osvity [Features of organizing an inclusive educational environment in preschool educational institutions]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya "Pedagogichni nauky"* [Bulletin of Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University. Series "Pedagogical Sciences"], (3), 110–115. [in Ukrainian]
2. Hrechyskina, I., & Kovalenko, T. (2022). Animatsiina diialnist u zakladi doshkilnoi osvity: sutnist i zmist [Animation activity in preschool educational institution: essence and content]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky* [Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University. Pedagogical Sciences], 1, 147–155. [in Ukrainian]
3. Yezhova, T. E. (2012). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy stvorennia tolerantnoho osvitnoho seredovyscha inkluzyvnoi shkoly [Organizational and pedagogical conditions for creating a tolerant educational environment in an inclusive school]. *Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudey z osoblyvymy potrebamy* [Actual problems of teaching and educating people with special needs], (9(11)), 66–75. [in Ukrainian]
4. Kovshar, O. (2019). Stvorennia inkluzyvnoho osvitnoho seredovyscha dlia ditey z osoblyvymy osvitnymy potrebamy v umovakh suchasnoho zakladu doshkilnoi osvity [Creating an inclusive educational environment for children with special educational needs in a modern preschool institution]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy* [Scientific journal of M.P. Drahomanov National Pedagogical University. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects], (67), 122–126. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27347> [in Ukrainian]
5. Malyshevska, I. A. (2016). Inkluziine osvitnie seredovyshe: heneza poniattia [Inclusive educational environment: genesis of the concept]. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia* [Special child: education and upbringing], (3), 19–26. [in Ukrainian]
6. Nyzkovska, O. V. (2018). Yak stvoryty innovatsiine rozvytalne predmetne seredovyshe [How to create an innovative developmental subject environment]. *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu* [Preschool educator-methodologist], (8), 12–19. [in Ukrainian]
7. Kolupaieva, A. A. (Ed.). (2012). *Osnovy inkluzyvnoi osvity* [Fundamentals of inclusive education]. Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian]
8. Potapiuk, L. M. (2024). *Terminolohichni slovnyk-dovidnyk iz sotsialnoi rehabilitatsii* [Terminological dictionary-reference book on social rehabilitation]. Lutsk: Viddil imidzhu ta promotsii LNTU [Department of Image and Promotion of LNTU]. [in Ukrainian]
9. Hrechyshkina, I. (2023). Acquaintance of preschool children with works of painting. *Scientific Journal of Polonia University*, 56(1), 58–62. [in English]
10. Varyantsia, L., Bader, S., Yepikhina, M., Hrechyshkina, I., & Shkarupa. (2024). Formation of tolerance and intercultural competence in future educators in a preschool educational institution. *Journal of Curriculum and Teaching*, 13(3), 126–135. [in English]

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.08.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.09.2025
 Дата публікації: 03.11.2025